

ZE NOEMDEN ME DUIVELSKIND

Michaela & Elaine
DePrince

Ze noemden me duivelskind

Vertaald uit het Engels door
Monique Eggermont

the house of books

Alles in dit boek is op waarheid gebaseerd, maar in verband met de privacy zijn sommige namen en herkenbare details gewijzigd.

Oorspronkelijke titel *Taking Flight: From War Orphan to Star Ballerina*

© 2014 Michaela DePrince and Elaine DePrince

Originally printed by Alfred A. Knopf, an imprint of Random House Children's Books, a division of Random House, Inc., New York

Nederlandse vertaling © 2014 Monique Eggermont en The House of Books, Amsterdam

Omslagontwerp b'IJ Barbara

Omslagbeeld © Dance Theatre of Harlem/Rachel Neville

Auteursfoto Jade Young Photography

Typografie en zetwerk Perfect Service

ISBN 978 90 488 2087 0

ISBN 978 90 488 2088 7 (e-book)

NUR 302

www.thehouseofbooks.com

www.facebook.com/thehouseofbooks

THB is een imprint van Dutch Media Books bv

Voor Charles DePrince,
lieve, ruimhartige vader
en echtgenoot

De Zwarte Zwaan

Ik sta in de coulissen, in een wijde, zwarte tutu die versierd is met zwarte veren en bloedrode bloemen. Er zit een zilveren diadeem bezaaid met bergkristallen in mijn haar, dat strak naar achteren is getrokken in een dikke knot. Ik buig een voor een mijn voeten, strek mijn benen en mijn voeten om te zien of de linten van mijn spitzen goed dichtgestrikt en veilig weggestopt zijn. ‘Een professionele ballerina laat haar linten nooit om haar enkels hangen,’ waarschuwde een van mijn favoriete leraressen me altijd. Er speelt een lachje om mijn mond als ik denk aan dat zevenjarige meisje bij wie de linten naast haar voeten fladderden.

Een gevoel van onwerkelijkheid overvalt me. Een professionele ballerina... ben ik dat echt? Het lijkt nog maar zo kort geleden dat ik een weeskind was, een klein kind met een smerig gezicht – een hongerig, angstig kind dat zich uit alle macht vastklampte aan haar droom om ballerina te worden. Als Mabinty Bangura danste ik in het regenseizoen op mijn blote tenen in de modder en stoorde ik de parende muggen die kwaad opvlogen en me beten – en malaria veroorzaakten.

Kippenvel bedekt mijn armen. Ik wrijf het weg en herinner me dat mijn zus Mia een keer tegen me zei: ‘Het is zwanenvel, Michaela, geen kippenvel.’ Wordt mijn zwanenvel veroor-

zaakt door nervositeit, door de kou in Berkshire in het Ted Shawn Theatre van Jacob's Pillow, of door herinneringen die in mijn hoofd rondspoken?

Waarom zou ik nerveus moeten zijn? Het is niet de eerste keer dat ik de *pas de deux* in de tweede akte van het *Zwanenmeer* dans als Odile, de donkere, doortrapte dochter van de duivelse tovenaar Von Rothbart. Maar het is wel voor het eerst dat ik voor zo'n groot publiek van critici en andere dansers optreed. Elk jaar komen ze in juni in groten getale naar Jacob's Pillow om dit beroemde festival bij te wonen, en zo meteen ga ik op, de jongste professionele ballerina, in een rol waarvoor je volwassen en geraffineerd moet zijn. Ik voel me een bedrieger.

De Zwarte Zwaan is een verleidster, die haar vrouwelijke charmes in de strijd gooit om prins Siegfried af te troggelen van Odette, de Witte Zwaan. Wat weet ik van vrouwelijke charmes of verleidingskunst? Na mijn optreden in april schreef een recensent: 'Ze was de liefalligste verleidster ooit... maar ze mist nog dat mystieke van een ballerina. Ze is pas achttien.' Ik liet de recensie aan Skyler, mijn vriendje, lezen. 'Vind jij dat ook?' vroeg ik hem, met tranen in mijn ogen.

'Ze heeft gelijk. Je bent liefallig,' antwoordde hij.

'Maar ik wil niet liefallig zijn. Ik wil vrouwelijke charmes hebben. Ik wil een verleidster zijn. Ik wil het mystieke van een ballerina hebben.'

Skyler zei lachend: 'Je bent schattig en ook grappig.'

'Maar ik wil niet schattig en grappig zijn. Ik wil mysterieus zijn.'

'Nou, voor mij ben je soms één groot mysterie,' gaf hij met een ondeugende grijns toe.

'Dat is niet hetzelfde als de mystiek van een ballerina.'

Dit is ons laatste optreden van het seizoen. Ik moet op.

Heel even heb ik de neiging om te vluchten. Dan begint de muziek en ik betreed het podium. Ineens ben ik niet meer Mabinty Bangura en ook niet Michaela DePrince. Ik ben de Zwarte Zwaan, en zoals een recensent later zegt: ‘De gemene Odile was geweldig geraffineerd toen ze de onwetende prins verleidde.’

I

Van het huis rechts...

Voordat ik de ‘gemene, geraffineerde’ Odile was, was ik Michaela DePrince, en voordat ik Michaela was, was ik Mabinty Bangura, en dit is het verhaal over hoe ik van een wees in een ballerina veranderde.

Mijn vader was in Afrika dol op de stoffige, droge wind, de harmattan, die elke jaar in december of januari uit de Sahara waaide. ‘Ah, de harmattan heeft ons weer geluk gebracht!’ riep hij als hij thuiskwam van het rijst oogsten. Ik moest dan altijd lachen, want ik wist dat hij daarna zou zeggen: ‘Maar niet zoveel geluk als het jaar dat hij Mabinty bij ons bracht... nee, zoveel zeker niet!’

Mijn ouders zeiden dat ik ter wereld kwam met een scherpe kreet en een karakter dat even stekelig was als een Afrikaanse egel. Erger nog, ik was een meisje, en ik had ook nog vlekken als gevolg van een huidaandoening, vitiligo, waardoor ik op een pasgeboren luipaard leek. Desondanks waren mijn ouders blij met mijn komst.

Toen mijn vader mijn geboorte het hoogtepunt van zijn leven noemde, zei zijn oudste broer, Abdullah, hoofdschuddend: ‘Het is een ongunstige harmattan die een dochter brengt... een waardeloos, gevlekt meisje bovendien, dat je nooit een goede bruidsprijs zal opleveren.’ Mijn moeder ver-

telde me dat mijn vader zijn broer had uitgelachen. Hij en oom Abdullah waren het bijna nooit eens.

Mijn oom had in één opzicht wel gelijk: in een gemiddeld gezin in het district Kenema in het zuidoosten van Sierra Leone in West-Afrika zou mijn geboorte geen reden zijn geweest voor een feestje. Maar we waren geen gemiddeld gezin. Ten eerste was het huwelijk van mijn ouders niet gearrangeerd. Ze waren getrouwd uit liefde, en mijn vader weigerde een tweede vrouw te nemen, zelfs toen het er na een aantal huwelijksjaren op leek dat ik hun enige kind zou blijven. Ten tweede konden mijn ouders allebei lezen, en mijn vader vond dat zijn dochter dat ook moest leren.

‘Als mijn broer gelijk heeft en niemand wil een meisje met vlekken als van een luipaard trouwen, is het belangrijk dat onze dochter naar school gaat. Laten we haar daarop voorbereiden,’ zei mijn vader tegen mijn moeder. En dus begon hij me toen ik nog maar een dreumes was die amper kon lopen, het *abjad* of Arabische alfabet te leren.

‘Stommeling!’ foeterde oom Abdullah toen hij zag dat papa mijn vingertjes om een staafje houtskool klemde. ‘Waarom geef je een dochter onderwijs? Straks krijgt ze het nog hoog in haar bol! Het enige wat ze hoeft te leren is koken, schoonmaken, naaien en kinderverzorging.’

Mijn vlekken schrikten de kinderen in ons dorp af. Niemand wilde met me spelen, alleen soms mijn neefjes en nichtjes. Zo kwam het dat ik vaak alleen op de stoep voor onze hut zat na te denken. Ik vroeg me af waarom mijn vader zo hard moest werken om diamanten in de mijnen te vinden, diamanten die hij niet zelf mocht houden. Het was hard, slopend werk, waarbij hij de hele dag gebukt moest staan. Papa kwam ’s avonds strompelend naar huis van de pijn in zijn

rug, enkels en voeten. Zijn handen waren pijnlijk gezwollen van het zeven van de zware, natte grond. Op een avond, toen mama sheaboter met cayennepeper over papa's gezwollen gewrichten wreef, hoorde ik hen praten, en toen begreep ik het.

‘Het is belangrijk dat onze dochter naar school gaat, want daar kan ze meer leren dan wij haar kunnen bijbrengen. Ik wil dat ze naar een goede school gaat.’

‘Als we zuinig zijn, is het geld van de mijnen uiteindelijk genoeg om haar schoolgeld van te betalen, Alhaji,’ zei mijn moeder.

‘Ah, Jemi, tel het geld eens. Hoeveel hebben we tot nu toe gespaard?’ vroeg papa.

Mama lachte. ‘Dit, plus wat ik de laatste keer dat je het vroeg heb geteld,’ zei ze terwijl ze de munten liet zien die hij die avond had meegebracht.

In de kleine kamer achter het gordijn moest ik stilletjes lachen. Ik vond het heerlijk om 's avonds naar de stemmen van mijn ouders te luisteren. Maar van de stemmen van oom Abdullah en zijn vrouwen kan ik dat niet zeggen.

Ons huis stond rechts naast het huis van mijn oom. Oom Abdullah had drie vrouwen en veertien kinderen. Tot zijn verdriet waren dertien van die kinderen meisjes, zodat mijn oom en zijn geliefde zoon, Usman, het kind van zijn eerste vrouw, de enige mannen in huis waren.

Vaak hoorde ik 's avonds kreten en woedend geschreeuw in het huis naast ons. Dat oom Abdullah zijn vrouwen en dochters sloeg, maakte mijn ouders verdrietig. Ik betwijfelde of oom Abdullah van zijn vrouwen hield, anders zou hij hen niet geslagen hebben. Hij hield in elk geval niet van zijn vele dochters. Alle rampspoed die hem overkwam, schreef hij toe aan hun bestaan.

Mijn oom gaf alleen om zijn enige zoon. Hij noemde Usman zijn schat en gaf hem de lekkerste stukjes vlees terwijl zijn dochters moesten toekijken, hongerig en opgezwollen als gevolg van een zetmeelrijk dieet van rijst en cassave: het lange, bruine wortelgewas zonder vitamines en mineralen. En er was niets wat mijn oom meer stoorde dan wanneer hij mij buiten op een grasmat in kleermakerszit letters uit de Koran na zag schrijven. Hij kon het niet laten om me dan met de punt van zijn sandaal aan te stoten en me op te dragen de plichten van een vrouw te doen.

‘Stommeling!’ foeterde oom Abdullah tegen mijn papa. ‘Je moet dat kind aan het werk zetten.’

‘Waarom zou ze vrouwenwerk moeten doen? Ze is nog maar een kind,’ hield papa zijn broer dan voor, en hij kon het niet nalaten eraan toe te voegen: ‘Ja, nog geen vier jaar oud en ze spreekt nu al Mende, Temne, Limba, Krio en Arabisch. Ze pikt die talen op het marktplein op en ze leert snel. Ze wordt later vast een geleerde.’ Papa kon bij oom Abdullah niet meer zout in de wond wrijven door hem eraan te herinneren dat Usman, die een aantal jaren ouder was dan ik, qua studie ver op me achterlag.

‘Wat zij nodig heeft is een flink pak slaag,’ wierp oom Abdullah dan tegen. ‘En die vrouw van je moet af en toe ook geslagen worden. Je verwent je vrouwen, Alhaji. Daar kan niets goeds van komen.’

Misschien had papa niet moeten opscheppen over mijn studievaardigheden. De dorpelingen en mijn oom vonden me al vreemd met mijn vlekken, dat ik kon lezen maakte me in hun ogen nog vreemder, en mijn oom had daardoor een hekel aan me.

Het enige wat mijn vader en zijn broer gemeen hadden was het land dat ons voedde en beschermde en ons rijst, palmwijn

en sheaboter opleverde die we op de markt verkochten.

's Nachts, als ik de kreten in het huis naast ons hoorde, draaide ik me om naar het gordijn waar mijn ouders achter lagen. Dan hoorde ik hun lieve woordjes en lachjes, en bedankte ik Allah omdat ik geboren was in het huis aan de rechterkant en niet in het huis links.

... naar het huis links

In 1991 was er een burgeroorlog in mijn land uitgebroken, en toen ik drie was, was die al zeven jaar bezig. Na het uitbreken van de oorlog waren de scholen gesloten, en zonder opleiding konden jonge mensen niet aan een baan komen. Dit resulteerde in armoede en honger, wat hen wanhopig maakte, dus vormden ze een revolutionair leger en gingen ze de strijd aan om te krijgen wat ze nodig hadden.

Naarmate de oorlog voortduurde, verloren de jongeren hun doel uit het oog en begonnen ze onschuldige dorpsbewoners te vermoorden. In plaats van geluk bracht de droge periode ons nu een invasie van rebellen van het Revolutionary United Front. Zij noemden zichzelf het RUF, maar hun slachtoffers combineerden de Engelse woorden *rebel* en *devil* tot *debils*.

De harmattan waar mijn vader altijd zo van had gehouden, liet ons dat jaar in de steek. In plaats van geluk bracht hij de oorlog naar ons dorp. Papa was niet thuis op de dag dat de debils de rijst en palmbomen verbrandden die op de nabijgelegen heuvels groeiden. Hij was in de diamantmijn. Toen hij thuiskwam moest mama hem vertellen dat de debils ons hadden achtergelaten zonder oogst om te verkopen, zonder rijst om te eten, en zonder zaad om te planten voor het volgende jaar.

Mama en ik zaten op een houten bankje voor ons huis en keken naar de vlammen die door de sterke harmattan verspreid werden. Vanwege de rook konden we moeilijk ademen. Ik proestte en kuchte, en ze sloeg haar armen om me heen. ‘Mama, waarom huil je niet?’ vroeg ik.

Mama wees naar een ander dorp op de heuvel. Ik zag daar rook uit de huizen opstijgen. ‘Wij hebben geluk dat de debils onze huizen en onze levens hebben gespaard,’ antwoordde ze. ‘Daar moeten we Allah dankbaar voor zijn.’

Misschien had ze gelijk, maar ik voelde geen dankbaarheid. Even later kwam een man kreunend en jammerend bij ons huis aan. Hij vertelde dat hij de enige overlevende van zijn dorp was. De debils hadden hem gedwongen toe te kijken toen ze zijn vrienden en familie doodden. Daarna vroegen ze lachend of hij liever korte of lange mouwen had. Hij zei dat hij meestal lange mouwen droeg, en daarop hakten ze zijn hand af en stuurden ze hem weg om de mensen in het hele gebied te waarschuwen en bang te maken.

Tante Yeabu, de jongste vrouw van oom Abdullah, hielp mijn moeder de stomp van de man te verbinden, en ik stond erbij te trillen van angst. Mama bood de man het beetje rijst aan dat we overhadden van ons ochtendmaal. Ze smeekte hem in ons huis te gaan rusten. Maar de man was ervan overtuigd dat de debils snel naar ons dorp zouden komen, hem zouden herkennen en ook doden. Dus in plaats van te rusten haastte hij zich noordwaarts naar de stad Makeni, vele kilometers verder, waar hij dacht veilig te zijn.

Mama schepte die avond minder rijst in de pan dan anders. Ik wist dat ze nauwelijks iets zou eten, zodat papa en ik onze maag konden vullen. Ik besloot haar voorbeeld te volgen. Als papa de hele dag in de diamantmijn had gewerkt, verdiende hij de grootste portie.

De rijst pruttelde in de pan terwijl we op hem wachtten. Mama stond erop dat ik ging eten. ‘Ik wil wachten tot papa thuis is,’ protesteerde ik.

‘Nee, je moet eten. Ik wacht wel,’ zei mama. ‘Jij moet nog groeien. Eet.’

‘Ik heb geen trek,’ zei ik huilend. Ik krulde me naast haar op en viel in slaap.

Ik werd wakker van de stem van mijn neef Usman. ‘Tante Jemi,’ fluisterde hij. ‘Tante Jemi, de rebellen zijn vandaag naar de mijnen gekomen. Ze hebben alle werknemers doodgeschoten.’

‘Alle werknemers?’ herhaalde mijn moeder. ‘En Alhaji?’

‘Ja, oom Alhaji ook,’ fluisterde Usman.

‘NEE-EE-EE!’ schreeuwde ik. ‘Niet papa!’

‘NEE-EE-EE!’ schreeuwde mama. ‘Niet mijn Alhaji!’

Mama en ik klampten ons aan elkaar vast. Ze wiegde me in haar armen terwijl ik hard huilde.

Kort daarna was het hele dorp in de rouw, omdat bijna elk gezin een vader, broer, zoon of neef had verloren. Op de dag dat mijn vader stierf, dacht ik dat een groter verdriet niet mogelijk was... dat ik nooit meer zoveel verdriet zou hebben. Toen verhuisde ik naar het huis aan de linkerkant en kwam ik erachter dat verdriet, net als het groen van de blaadjes in de wildernis, veel gedaanten kent.

Oom Abdullah besloot ons huis te verhuren aan een gezin dat gevlucht was, waardoor mama en ik bij hem in huis moesten gaan wonen. Op voorschrift van de sharia, de islamitische wet, werd oom Abdullah onze voogd. Hij pakte het geld dat mijn ouders voor mijn studie hadden gespaard, en omdat mama en ik geen geld meer overhadden, konden we

niet vluchten. Mijn oom wilde met mama trouwen, maar de sharia gaf haar het recht om te weigeren, en dat deed ze. Haar afwijzing maakte hem woedend, en hij greep elk voorwendsel aan om ons te straffen.

Mama en ik leefden voortdurend in angst voor hem. Ik zal nooit vergeten dat hij tegen ons schreeuwde: 'Jullie verdienen straf! Allebei geen eten! Vandaag niet, morgen niet, en overmorgen niet!'

Tante Yeabu probeerde vaak iets te eten voor ons mee te smokkelen, maar dat lukte niet altijd omdat mijn andere tanten alles scherp in de gaten hielden. We leden vaak honger en mama gaf mij maandenlang het meeste van haar eten. 'Ik heb vandaag niet zo'n trek. Neem jij mijn rijst maar,' zei ze dan tegen me. Ik geloofde haar niet, dus ik probeerde te weigeren, maar ze hield vol. 'Ik gooi het weg als jij het niet opeet,' dreigde ze dan. Ik kreeg tranen in mijn ogen en ook al had ik vreselijke honger, de rijst voelde als een prop in mijn keel die ik bijna niet kon doorslikken.

Ik weet nu dat mama uitgehongerd was en me haar rijst gaf zodat ik niet samen met haar zou omkomen van de honger. Maar zelfs met wat ze mij gaf zwol mijn gezicht op en bolde mijn buik, iets wat vaak gebeurt bij uitgehongerde kinderen.

Oom Abdullah schreeuwde altijd tegen me: 'Je bent een waardeloos kind! Moet je zien hoe lelijk je bent. Je hebt lui-paardvlekken. Het eten en mijn geld zijn aan jou verspild. Ik krijg er zelfs geen bruidsprijs voor terug. Wie wil er nou met een meisje trouwen dat eruitziet als een gevaarlijk junglebeest?'

O, wat haatte ik mijn oom toen. Ik wilde iets terugschreeuwen, maar dat durfde ik niet. In plaats daarvan rende ik naar mijn moeder en kroop in haar armen.

Ook al had ik als gevolg van ondervoeding een gezwollen buik en een opgezet gezicht, hier stond ik als kind van drieënhalf blij en trots te kijken omdat een Amerikaanse bezoeker zojuist mijn nagels had gelakt.

Dit jurkje was een afdankertje, maar in die tijd was het de mooiste jurk die ik ooit had gezien. De grasmat onder mijn voeten is de slaapmat die ik samen met Mia deelde.

De kinderen van ons weeshuis in het safehouse in Guinee (ik sta uiterst links, voor Mia).

Op vierjarige leeftijd zagen Mia en ik er een paar weken na onze aankomst in de Verenigde Staten al een stuk beter uit.

Tot grote verrukking van Mia en mij slingerde onze nieuwe broer Teddy ons in de rondte.

Teddy leert me hier spaghetti eten.

Mia, Mariel en ik bedenken een dans om samen voor onze ouders op te voeren.

Mia, ik en Mariel (van links naar rechts) dragen de blauwe linten die we tijdens de zwemestafette wonnen.

Arabesken oefenen in mijn slaapkamer, op mijn nieuwe spitzen.

Dit is mijn eerste formele balletfoto. Gelukkig zijn de vlekken van de chocoladereep die onderweg naar de balletstudio op mijn maillot gesmolten was niet te zien.

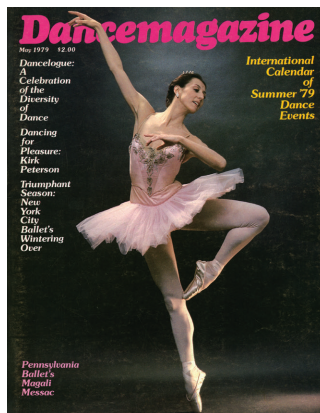
Dansen bij het zwembad nadat ik het record rugslag van de Tri-County Swim League had verbeterd.

Hier spring ik over Mia heen in de dans die ik heb choreografeerd op de muziek van Pirates of the Carribean.

Hier dans ik de rol van de Zwarte Zwaan in Het Zwanenmeer met het Dance Theatre of Harlem, Rachel Neville

Het omslag van het tijdschrift dat ik als weeskind in Sierra Leone vond en dat me inspireerde om balletdansers te worden. © Dance Magazine

Ook in Nederland wordt mijn verhaal steeds bekender. Hier zie ik het omslag van Volkskrant Magazine.

